

KITARTÁS

A „KITARTÁS“ KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA

→ MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN. ←

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Baross-tér 17.
II. emelet 19.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TURTSÁNYI VILMOS.

A »Kitartás« egyesület alapszabályait
a nmélt. m. kir. belügyminiszterium
49.452 902. szám alatt hagyta jóvá.

A munkások anyagi helyzetének javítása.

A munkások anyagi helyzetének rendezése — nemcsak emberi, de nemzetgazdasági szempontból is — ma már a legsürgősebben megoldandó kérdések közé tartozik. Azok a fél intézmények, melyek mindeddig rendszeretlenül létesültek, csak azt mutatják, hogy még a hivatott tényezők is belátták annak a szükségét, hogy a munkás-kérdés megoldása elől többé nem lehet kitérni.

Ami azonban eddig a munkások érdekében történt, az csak látszólag kedvez nekik, mert az ily intézmények előnyeit legtöbb esetben egészben vagy részben a munkások sajátjukból kénytelenek maguknak biztosítani. Az a teher pedig, mely ily módon rájuk hárul, nem talál fedezetet keresetükben, mert az inkább csökken, mintsem emelkednék, és elviselhetetlen kényszerré válik akkor, midőn az élvezett munkabér még az elsőrendű szükségletek kielégítésére is elégtelen. Sokaknak azon érvelése, hogy a munkás a legjobb kereset mellett sem gondoskodik jövőjéről, nem helyt álló, mert hisz a legtöbb jóléti intézmény éppen a munkásoknak szabad elhatározásából létesült és virágzott is mindaddig, míg nem lett agyonrendszabályozva hozzá nem értő emberek által. Az már annyira tapasztalt igazság, hogy kisebb csoportok szervezetkezése a költségeket a minimumra redukálja, a mellett pedig jobban szolgálja és megvalósítja a kitűzött célt, mint egy természeténél fogva nehézkes apparátussal és nagy költséggel funkcionáló olyan jóléti intézmény, melyet oly emberek vezetnek, akiket a fizetésen kívül semmi érdek sem köt oda.

Különben is különféle munkaköröknek, tehát érdekeknek is kényszercsoportosítása

részben ellenkezik az egyének céljaival, de ellenkezik azzal a szabadsággal is, mely a törvény korlátain belül mindenkit megillet.

Az ily intézmények létesítése csak akkor bírna jogosultsággal, ha első sorban az akarat szabadságát nem sérti és ha a létesítő nem kívánja azoknak anyagi hozzájárulását, akiknek érdekét tartja szem előtt, hanem a társadalom iránt való kötelességének tartja gondoskodni mindazokról, akiknek szűk anyagi viszonyaik a mindennapi megélhetésnél többet nem biztosítanak.

Miután az ily jóléti intézmények létesítése nem egyeseknek, hanem csak az államnak állhat érdekében, tehát azokhoz nem is az egyesek hozzájárulása vehető igénybe, hanem az osztársadalomé, vagyis az államé.

A mai bérvizonyok olyanok, hogy azokból nem elvenni szabad, hanem hozzáadni kell. A munka bizonytalansága pedig nem türi az oly intézményeket, melyek élvezete csak tőle van függővé téve. Hisz az ily módon biztosítani akart előnyök sok esetben éppen akkor válhatnak illuzórássá, mikor legnagyobb szükség lenne rájuk csak azért, mert az egyéneken kívül álló okok megszüntették azokat a feltételeket, melyek mellett a jogosultság fennállott. Ilyenkor pedig előáll az az eset, hogy a munkás keresetének egy részét olyan dologra áldozta, melyből saját hibáján kívül nem élvezhet semmit.

A munkás függetlenségét, illetve a munkaadóhoz való viszonyát csak a kereset szükségessége korlátozza, illetve a munka elvégzésének a szüksége szabályozza. Ilyen körülmények közt illuzórássá válik mindazon jóléti intézményeknek a hatása, melyek akár az egyik, akár a másik félnek szabadságát korlátozzák. Ha a társadalom komolyan akarja a munkás-kérdést megoldani, azt csak olyan anyagi eszközökkel lehet, melyek sem a munkás,

sem pedig a munkaadó megterhelését nem kívánják és nem korlátozzák azon szabadságot, mely a kereslet és kínálat között szükségképen fennáll.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények:

Az alapszabályokban meghatározott feltételek mellett az egyesületi tagok a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag halálesetre a Dordrecht életbiztosító társaságnál van biztosítva azon összegre, mely őt az alapszabályok értelmében megillette. Ha a tag bármely okból baleset ellen már nem biztosítható, a baleset folytán beállott halál esetére is megkapja a kötvényben biztosított összeget.

2. Minden tag 60 éves koráig a „Providentia“ általános biztosító társaságnál baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a) baleset folytán bekövetkező halál esetén 2000 korona erejéig,

b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges munkaképtelenség esetén a tag 2000 korona arányában meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

Minden baleset, annak megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt, az egyesületnek okvetlenül bejelentendő.

3. A tag törvényes nevének elhalálása esetén az alapszabályszerű segélyben részesül.

4. A tag 15 évi tagsága idejének letelte után, ha 5°-ik életévét betöltötte, életbiztosítási kötvényére 1000 koronáig terjedhető kölcsönt kap a »Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet«-től.

5. Minden tag a belépés től kezdve úgy peres mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyészsége által díjtalanul képviseltetik.

6. Az egyesület havi közlönye minden tagnak már a belépéstől kezdve díjtalanul megküldetik.

Pénztárvizsgálat. F. é. január hó 25-én a felügyelő-bizottság az egyesület és hitelszövetkezet pénztárát és ügykezelését felülvizsgálván, azt teljesen rendben találta.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek:

Lapunk 1-ső számában kimutatott segélyösszeg ... .. 113.975 kor. — fill.

Ujabb segélyek:

168.	Dörögdy László, Czece, a tag halála után	1000 kor.
1462.	Mozsik Béla, Budapest, a tag halála után	1000 »
2492.	Juhász Ferencz, Budapest, a tag halála után	1000 »
3116.	Kopátsi János, Budapest, a tag halála után	500 »
3058.	Szerafy Gyula, Budapest, neje halála után	300 »
4293.	Andrássy János, Kassa, neje halála után	300 »

Balesetsegélyek:

Lapunk 1-ső számában kimutatott segélyösszeg ... .. 33.311 kor. 26 fill.

A kivándorlás irányítása.

Az európai kivándorlás oly óriási mérvet öltött az utolsó években az északamerikai Egyesült-Államok felé, hogy az Unió kormánya annak már gátat vetni szándékozván, a bevándorlás ellen igen szigorú törvényeket hozott.

Azt hihetné az ember, hogy az ilyen szigorú törvények legalább némileg korlátozzák a kivándorlást s megérlelik a kivándorolni szándékozóban azt a gondolatot, hogy érdemes-e elhagyni a szülőhazát és oly országban keresni szerencsét, ahol napról-napra nehezebb lesz a megélhetési és prosperálási lehetőség s ahol a lakosság részéről is csak ellenséges fogadtatásra számíthat. Sajnosan tapasztaljuk azonban, hogy a kivándorlók nem ösmernek sem gátat, sem nehézségeket, de sőt — mintha dacolni akarnának az északamerikai szigorú törvényekkel, — most még nagyobb tömegben keresik fel annak területét, mint eddig.

A kivándorlás Európából az északamerikai Egyesült-Államokba talán soha sem volt oly nagymérvű, mint a múlt (1905.) évben, melynek első kilencz hónapjában 741,477 lélek vándorolt ki. Ebből az óriási számból pedig éppen Magyarországra nézve a legkedvezőtlenebb az arány, mert az egésznek több mint 10°/_o-át képezi.

Mint hazánkban mindenki, a magyar kormány is meggyőződött már arról, hogy ez idő szerint a magyar kivándorlásnak gátat vetni nem lehet, s minden ily irányban való törekvés meddő és hiábavaló; azért — igen helyesen, gondoskodását más irányra terelte, és legujabb intézkedéseivel sikerült is, legalább részben, megmenteni a magyar emigránsokat a lélekkufárok szédelgéseitől és zsarolásaitól s most a maga védő szárnyai alatt szállíttatja a szerencsétleneket Fiumén át az északi Unióba. Minden esetre megnyugtatólag hathat a szegény kivándorlóra annak a tudata, hogy most saját kormánya örökös felette s annak felügyelete alatt teszi meg a hosszú utat, mert legalább ez idő alatt megmenekül a lelketlen idegen ágensek zaklatásaitól, kik gyakran, még mielőtt Amerika partjaira léptek volna, utolsó filléreikből kifosztják őket vagy igazi rabszolgák gyanánt eladják őket kőszénbányák, vagy gyárak tulajdonosainak, akik részéről aztán a legembertelenebb és legbrutálisabb bánásmódban részesülnek. Azonban a magyar kormánynak legjobb és leghumánusabb törekvései sem elegendők ahhoz, hogy a már Északamerikába érkezett magyar emigráns jövőjére nézve bárki részéről is néminemű garancia elnyerését kieszközölhesse, legkevésbé pedig az Unió részéről, amely éppen azért szigorította törvényeit, mert a nagy európai emberáramlat beözönlését már nagyon is kellemetlennek, magára nézve igen veszélyesnek tartotta.

Felmerül tehát a kérdés: hogyan lehetne e nagy bajon más módon segíteni; hogy lehetne kissé jobb sorsot biztosítani a hazájukat elhagyni szándékozó, teljesen tapasztalatlan honfitársainknak? Nézetem szerint a leghelyesebben úgy, ha elterelni

igyekezünk őket a rájuk nézve most már veszedelmes Uniótól és más — ez idő szerint vállalataikhoz még több biztosítékot nyújtó — *amerikai országba irányítjuk a kivándorlókat.*

Az amerikai köztársaságok között ma minden esetre a *mexikói Egyesült-Államokat* tekinthetjük azon országnak, ahol a politikai viszonyok a legkonszolidáltabbak, ahol kivándorlóink a benlakók részéről a legtöbb jóakaratra számíthatnak, ahol a kormány részéről támogatást és pártfogást remélhetnek és ahol végül a klimatikus viszonyoktól sem kellene visszarettenniök, mert a köztársaság termékeny fensíkja, mely pedig háromnegyed részét teszi a Magyarországnál hétszerte nagyobb egész területnek, a világ legegészségesebb éghajlatával bír. Ez a magas fensík még óriási területekkel rendelkezik a magyar kivándorlók számára, amelyeket a mexikói kormány közbenjárásával igen olcsó áron, mondhatni ingyen — meg lehetne szerezni, mint ahogy a legutóbbi időben megszerezték az Afrikából oda bevándorolt búrok, kik nem akarva Transzváiban elősmerni az angolok fenhatóságát, Mexikóban kerestek és találtak új otthonot.

A Mexikóba irányítandó kivándorlásnak az északamerikai felett elvitázhatlan előnyei lennének magára a magyar nemzetre is. A magyar bevándorlók Mexikóban külön telepeket képezhetnének s így megóvatnának az idegen elemektől, amelyek az északi Unióban nemcsak, hogy internacionális szociálisztikus elveket csepegtetnek beléjük, de sokszor nihilisztikus, sőt anarkisztikus ideákkal is ellátják bőven őket, avagy — ha belevegyülnek a hazaáruló pánszláv elemek közé, — nemcsak, hogy teljesen elvesztek a magyar hazára nézve (s ez még kisebb baj volna) de veszedelmesen szaporítják már ugyanis nagyon nagyszámu ellenségeink számát. Mexikóban nincsen internacionális szociálistizmus, a nihilizmust és anarkizmust még eddig hírből is alig ismerik, emigránsaink tehát teljesen megtarthatnák nemzeti jellegüket; mert hiszen külön községeket képezve, magyar papok, magyar tanítók és tanítónők vezetése alatt — igazi honszeretetre és a szülőháza iránt való meleg ragaszkodásra taníthatnának.

Itt nem gyárakban avagy mérgezett levegőjű köszénbányákban, mint ez az északi Unióban történik, ahol évenként ezer számban pusztulnak el, kellene napi kenyerüket megszerezniök, hanem egészséges, szabad ég alatt, ahol a hazában folytatott földműveléshez hasonló foglalkozással és marhatenyésztéssel gyarapíthatnák vagyonukat, hogy aztán hasznos tapasztalatokkal gazdagon térhessenek vissza Magyarországra, amely iránt ragaszkodásuk és szeretetük sohasem fog megszűnni.

Iparunk fejlesztésének szempontjából is nagy előnnyel bírna a magyar kivándorlásnak Mexikóba való irányítása. Észak-Amerikában, ahol az ipar erősen ki van fejlődve már és a kivándorló az iparcikkeket olcsón szerezhetheti be, nem fogja senki sem a házi berendezéshez szükséges tárgyakat sem pedig a földműveléshez alkalmazandó gazdasági gépeket Magyarországból rendelni, mert azt jobban és olcsóbban megkapja helyben. Mexikóban azonban, ahol az ipar ma még csak a kezdetlegesség stádiumában van s maga az ország is rászorul az idegen ipartermékekre, a magyar bevándorolt kénytelen lesz máshonnan szerezni be szükségleteit és,

mivel Magyarországgal folytonos érintkezést tart fenn legtermészetesebben annak iparára lesz ráutalva, de sőt ő adhat majd impulzust ahhoz, hogy a mexikói benlakók is általa ismerkedjenek meg hazánk iparával s onnét rendeltessék meg házi és gazdasági szükségleteiket. Hogy az ilyen összeköttetésnek azután minő kiszámíthatatlan haszna lenne a magyar kivitelre, azt mondanom sem kell. Hogy a magyar kivándorlás egy részét Mexikó felé terelhesük, első sorban *közvetlen gőzhajójáratokra volna szükségünk Fiuméből a mexikói köztársaság egyik vagy másik kikötőjébe*, vagy Tampicéba, vagy pedig Verakruzba, ahonnan vasuti összeköttetés van a köztársaság minden vidékére. E gőzhajó-összeköttetések nemcsak a kiutazni szándékozó emigránsok elszállítását bonyolíthatnák le, de a magyar ipari és gazdasági cikkek kivitelét is nagyban előmozdíthatnák nemcsak Mexikóba, de az ahhoz közel eső közép- és délamerikai országokba is, valamint a gazdag *Antillákra* (Kuba, Haiti, Szan-Domingó, Jamaika, Curacao, Buenos-Ayres, San Tomas, stb.), melyek Magyarországra nézve kitűnő fogyasztó piacok lehetnének; különösen az Antillák gyöngye: Kuba szigete, amely, mióta kivivta teljes függetlenségét, gyorsan fejlődik s nem egy magyar produktumot — lisztet, babot, borsót és különösen bort — vásárolna szívesen.

Gondoljunk továbbá arra is, hogy a panamai köztársaságnak Kolumbiától való elszakadása óta — már semmi akadály sem állja útját a *Kolonpanamai csatorna* kiépítésének, mely csaknem egy egész új világrészt fog gazdag piacokkal megnyitni Európa előtt, ugymint *Panamát* magát, attól északra *Kosztá-Rikkát, Szan-Szalvádort, Nikaraguát, Guatemalát* és *Mexikó*nak egész paczifiktengeri vidékét, délre pedig *Kolumbiát, Ekvádort, Perut Bolíviát* és *Csilit*, amelyekben — meg vagyok róla győződve, — úgy magyar iparunk, mint gazdasági cikkeink kitűnő elhelyezését nyerhetnénk, különösen, ha azok Fiuméből közvetlenül szállíthatnának rendeltetési helyükre. Mivel pedig ezek az országok is sok olyat produkálnak, a melyekre Magyarországon is szükségünk van, azokat ma harmad vagy negyed kézből kapjuk, gőzhajóink visszatértükben is számíthatnának biztos rakományokra *Fiume* számára, vagy a közép tengeren fekvő egyéb fontosabb európai és afrikai kikötők részére.

Tudtommal a magyar kormány bizonyos évi szubvenczióban részesíti az »Adria« t, hogy kivándorlóinkat Fiuméből havonként kétszer Newyorkba szállítsa. Igaz, hogy az »Adria« ezekkel a járatokkal az angol *Cunard-Line*-t bizta meg, de azt hiszem, még sem ütköznék nagy nehézségbe, hogy a szubvencziót élvező társulat vagy helyette a bizonyosan *magyar lobogó* alatt járó *Cunard-Line* eme hajói, Newyork helyett minden második utban a reánk nézve kereskedelmileg is mindenestre sokkal több fontossággal bíró *Mexikót, Közép-Amerikát, Dél-Amerika északi köztársaságait* és az *Antillákat* látogatnák meg.

Ha pedig az »Adria« avagy más már létező magyar gőzhajós társaság nem volna képes a *mexikói, közép- és délamerikai járatok* követelményeinek megfelelni, mert vagy nagyon igénybe vannak véve egyéb járatokkal, vagy pedig nincsenek az ilyenekhez szükséges nagy gőzhajókkal felszerelve, avagy nem akarnák a társulat vagyonalapját felemelni, hogy az ilyen járatokhoz szükséges hatalmas gőzhajókat megépíthessék, leghelyesebbnek tar-

tanám, ha egy egészen új és nagyszabású magyar gőzhajós — igazi transatlantique — társulat alakulna e czélra.

Magyarországon, mint már említeni volt szerencsém, leginkább a középosztályhoz tartozó gazdák közönséget — tehát az ország színe-javát — érte a modern kor versenyével járó pusztulás, melynek oka a korhoz alkalmazkodni nem akarás volt, míg arisztokráciánk legnagyobb része, szerencsére megkíméltetett tőle és éppen azért ez utóbbiakhoz intézem felhívásomat: vegyenek részt egy hatalmas magyar gőzhajós-társulat megalakításában s annak fontos vezetését ragadják kezeikbe, mert teljesen meg vagyok győződve, hogy annak hasznát nemcsak ők fogják élvezni, de a középosztályhoz tartozó földbirtokosok is arra fognak serkentetni, hogy ezentul ne irtózzanak többé a kereskedelemtől, mely minden jólétnek és prosperálásnak a kuforrása s a legfontosabb faktor volt ahhoz, hogy Angolország, Észak-Amerika s legujabban Németország is, oly hatalmas pozíciót vívtak ki maguknak a világ összes népei között.

Hogy a létesítendő gőzhajós vállalatnak ipari és kereskedelmi szempontból mily nagy előnyei lennének Magyarországra nézve, azt meg sem kell külön világítani, csak az *agrikulturális* érdekek szempontjából kívánok tehát a dologhoz röviden hozzászólni.

Természetes és a dologból magából következő és kifolyó igen fontos kelléknek tartom, hogy azon esetben, ha az általam megpendített új magyar gőzhajós-társulat megalakulása sikerülne, annak *Fiumében építendő és Fiumében székelő gőzhajói*, az utazásokhoz szükséges élelmi czikkeket is az anyaországból — amelyhez Fiumét is hozzá számítom — szerezhetik be és semmi körülmények között sem szabad rázorolniok a szomszéd idegen államok terményeire, mint ahogy ez, sajnosan, eddig történt, de mint örömmel tapasztaljuk, e téren is már kedvező fordulatra lehet a legközelebbi időben reményünk.

Aki utazott egyszer s másszor *az oczeánon tulra menő nagyobb méretű gőzhajókon*, — különösen, ha azok emigránsok szállítására is be voltak rendezve — láthatta, hogy azokon az élelmi szereknek mily óriási mennyisége van felhalmozva, meggyőződött róla, hogy ilyen gőzhajókon mily nagy mennyiségű marhahusra, friss állapotban vagy füstölve és sózva, mennyi tömeg szárnyasra és vadra, tojásra és mindenféle konzerve van szükség, hogy a tengeren még a rendesnél is ehesebb utasok gyomrát kielégítsék; észlelheti, hogy mennyi kenyér, tészta-nemű, burgonya, káposzta, bab, borsó, lencse, zöldség és a gyümölcsök minden faja lesz felemészttve és milyen óriási mennyiségben fogy a bor, sör, ásványvíz és a legkülönbözőbb szeszes ital, nem is említve a sok tejet, sajtot és ezukrot, mely maga is nagy kontingensét képezi az oczeánon tulra menő gőzhajók szükségleteinek. Természetesen, a magyar társulatok gőzhajóinak élelmiszerekkel való ellátása első sorban gazdáink javára fog szolgálni, mert hiszen ők termelik a liszthez szükséges búzát és rozsot, a serfőzéshez alkalmazandó árpát; ők termelik a borsót, babot, lencsét, burgonyát, káposztát, zöldséget, gyümölcsöt, valamint a borhoz szükséges szőlőt és tenyésztik a szarvasmarhát s egyéb aprómarhát a sok szárnyas-félékkel együtt; végül ők szolgáltatják a tejet s a sajtokhoz szükséges anyagot.

Karolják fel tehát eszmémet a mezőgazdasági

körök és együttesen kereskedőinkkel és iparosainkkal, valamint pénzügyeinkkel, amelyeknek jóakarata okvetlenül számitanunk kell, járuljanak hozzá, hogy egy már exisztáló magyar gőzhajós társulat — legyen vagy az Adria, vagy a Magyar folyam- és tengerhajózási társaság — bővítse ki erősen működési körét és tegye lehetővé a magyar agrikultura, kereskedelem és ipar fejlesztésére okvetlenül szükséges és nagyon fontos mexikói, közép- és dél-amerikai járatokat, melyek a többi hazai érdekek mellett, szegény magyar kivándorlóink érdekeit is előmozdítanák; vagy pedig nyújtsanak segédkezet egy új magyar gőzhajóstársulat megalapításához, melyre oly égetően szüksége van Magyarországnak, mint a mindennapi kenyérre.

Bánó Jenő.

Egy megoldatlan kérdés a biztosítás gyakorlatában.

Az az alapelv, hogy a biztosításnak nem szabad nyereségre vezetnie a biztosított javára, hozzá magával, hogy kár rendezésénél a tüzbiztosításnál nem az elégett tárgy új értékét, hanem azt az értéket térítik meg, amelyet az elpusztult, illetőleg kárt szenvedett tárgy a tüzeset napján képviselt, tehát a tárgy nem újnak, hanem réginek tekintendő. Éppen ez a dolog természetében fekvő és a biztosítási morál érdekében feltétlenül szükséges eljárás tüzkárok liquidálásánál az a pont, amely leggyakrabban szolgáltat okot tüzbiztosítási perekre, amihez, sajnos, hozzájárul az a körülmény, hogy a tüzbiztosítási díjszámítás jelenlegi rendszere az ilyen perekhez látszólag alapot szolgáltat.

Mint említők, a fent jelzett alapelv szerint kár esetében nem lehet az új értékét megfizetni egy régi tárgynak, hanem régít kell régiért megtéríteni, ha nem akarjuk, hogy a biztosítási morál erősen szenvedjen. Egy szőnyeg, amely már 6 év óta tesz szolgálatot, bizonyára nem ér annyit, mint amikor új volt; egy ház, amely 30 esztendeje áll és használatban van, nem lehet egyenértékű azzal az épülettel, amelyet most emeltünk. Ha tehát elég a 6 esztendő szőnyeg, vagy elpusztul a 30 év óta fennálló ház, úgy a biztosításnak azon alapelve szerint, hogy annak nyereségre nem szabad vezetnie, a 2 tárgy teljes megsemmisülése esetén nem téríthető meg sem az új szőnyeg, sem az új ház értéke, hanem csakis az az érték, amelyet a 6 éves szőnyeg és a 30 éves ház képviselt. A kártérítésnek ezen teljesen megindokolt módjával szemben, amint azt a gyakorlat embere jól tudja, igen gyakran emelik azt a kifogást, hogy az avulás czimén történt levonás igazságtalan, mert hiszen a szőnyeget és a házat új állapotban biztosították és ime már 6, illetőleg 30 esztendeje fizetik ugyanazt a díjat, amit az új tárgy biztosításáért kértek. Ha tehát a társaság az egész időn át — ugymond a fél — az új értékre vonatkozó díjakat szedte be, nem kell tünni, hogy a kártérítés beállása esetén csak a régi értéket térítsék meg. Mi jogon követeli a társaság akkor még az utolsó alkalommal is az új érték szerint megállapított díjösszeget, ha csak régít térítenek meg régiért. Akkor ugyanolyan mértékben, mint amilyenben csökkent a biztosított tárgy értéke, csökkennie kellett volna a díj magasságának is. Ha a díj, amelyet a fél a

tüzeset előtt fizetett, az elégett tárgy új értékének felelt meg, miért akar a társaság csak a régi értékért kárpótlást nyújtani. Ilyen egyes felek gondolkodása. És meg kell engedni, hogy ennek az érvelésnek van valamelyes szemfényvesztő hatása és bizony nem könnyű dolog az ilyen ellenvetést hangzó felet meggyőzni arról, hogy dacára annak, hogy a díjfizetés mértéke a káreset előtt is ugyanaz volt, mint a biztosításkötés idejében, mégis jogosult dolog volt, hogy neki a biztosító-társaság csak az értékesítő alapján redukált kártérítést fizetett.

Bizonyos dolog, hogy mindazonáltal nem állhat be az az eshetőség, hogy régi tárgyakért új értéket kártéritsenek és meg kellene érteni a feleknek azt, hogy a tűzbiztosítási díjak sem az új, sem a régi érték alapján nem lettek megállapítva, hanem igenis azon átlag alapján, a mi új és régi tárgyaknál előforduló káresetek összevetéséből eredmény gyanánt körülbelül kiszámítható. Ha azt a lehetőséget akarják a biztosítótársaságok megteremteni, hogy a felek a régi értékkel szemben is új érték megtérítésében részesüljenek, vagy ha azt akarnák, hogy a díjak a biztosított tárgyak értékének csökkenésével automatikusan ugyancsak redukálódjanak, akkor az új értékre nézve az eddigieknél nagyon sokkal magasabb díjakat kellene alkalmazni, a melyeknek megfizetésére a felek még sokkal kevésbé volnának hajlandók, mint belenyugodni abba, — a mi egyébként feltétlenül jogos és méltányos — hogy nekik régi tárgyakért csak azoknak régi értékét kártéritsék.

Mindenesetre a kérdés elég érdekes és habár a jelenlegi állapot a jog és méltányosság szempontjából teljesen megfelelőnek mondható, nincsen kizárva, hogy a biztosítás intézményének fejlődése tán már legközelebb fel fog vetni e tekintetben is egy olyan expedienst, a mely mindkét felet, biztosítót és biztosítottat egyaránt kielégítő megoldásnak lesz tekinthető.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A munkaadó felelőssége a munkást ért balesetért. Az ipartörvény rendelkezése szerint a munkaadó felelős a munkást a rábizott munka teljesítése közben ért balesetért, ha bizonyítást nyer, hogy a baleset a munkaadó vétkességéből származik. Ezt a törvényt a Kuria egy idő óta mindig másképp magyarázta, úgy, hogy most már, a sok magyarázat után, elért oda, hogy a *törvényes rendelkezésekkel teljesen ellentétes joggyakorlatot* honosított meg, felállítván azt a tételt, hogy *a munkást a reá bizott munka teljesítése közben ért sérülés folytán beállott kárért mindig és minden esetben a munkaadó felelős, ha csak ő nem bizonyítja, hogy a sérülés a munkást saját vigyázatlansága vagy hanyagsága folytán érte.* Az új joggyakorlatot pregnánsan fejezi ki a Kuria 1905. okt. 20-án 919/905. sz. alatt hozott ítélete, mely a törvényszövegnek és a táblának elutasító ítéletét megváltoztatta s a munkaadó kártérítési kötelezettségét megállapította a következő indokolással:

Minthogy ezen tényállás szerint felperes, mint az alperes cég gyárában alkalmazott gépész, a reá bizott munka teljesítése közben sérült meg s ennek következtében egyik szemét elvesztvén, munkaképessége korlátozott, a mi által kárt szenvedett; minthogy a munkást a reá bizott munka

teljesítése közben ért sérülés folytán beállott kárért a munkaadó felelős, ha csak nem bizonyítja, hogy a sérülés a munkás saját vigyázatlansága vagy hanyagsága folytán érte s minthogy alperes a per során nem hozott fel és nem bizonyított oly tényeket, a melyekből megállapítható volna az, hogy a felperes sérülése saját vigyázatlansága vagy mulasztása folytán állott be: mindkét alsóbíróság ítéletének megváltoztatásával alperes kártérítési kötelezettségét megállapítani kellett.

A Viktória vizesés kihasználása. A Niagarán lefolyó óriási víztömeg munkaképességét már régóta használják és mind fokozottabban és az onnan nyert energia Buffalóban és más amerikai városokban gépet, vasuti kocsit hajt, meleget ad. Hasonló vállalat hire érkezik most Dél-Afrikából. A witwateri aranybányák üzeméhez szükséges rengeteg munkaerőt a Zambezi folyó nagy vizeséseiből akarja megszerezni a tulajdonos African Concession Syndicate. Meghívott szakemberek, hirneves európai és amerikai mérnökök azt mondják, hogy a terv nagyon is könnyen kivihető. A Zambezi soha sem fagy be, tehát a jég sem árthat a turbináknak, az elektromos vezetékben itt még a hó esés sem okoz zavart, a nagy távolság pedig nem akadály. A legnagyobb szárazság idején is annyi víz rohan le, hogy félmillió lóerőnyi munkát könnyen lehet belőle nyerni, holott a witwateri bányák összes szükséglete ez idő szerint tizenötezer lóerő. Egy huszhuszonöt kilométeres csatorna építésével azonban nagyobb esést is lehet előidézni és így egymillió lóerőt is adna a vizesés.

Miképp lehet almát sokáig eltartani? Almát egy évig jól eltarthatunk úgy, ha kiválogatjuk a legégszesebb példányokat és ezeket valamely kamrában oly módon rakjuk cserényekre, hogy egymást ne érintsék. Ekkor az ajtót és ablakokat elzárjuk, a kamara közepén pedig venyigevevesszőkből úgy csinálunk tüzet, hogy az minél több füstöt képezzen. Ezt ismételjük 4–5 nap egymásután, minek következtése az lesz, hogy az almákat a füst kiszáritja és egy alig észrevehető vékony hárttyával bevonja: minek megtörténtével az almákat száraz szalmaszecska közé, egy láda vagy hordóba rétegezzük és midőn az megtelt a födelet rászegezzük.

Különös udvari tisztségek. Az utolsó Bourbon, X. Károly, megkoronázása után visszaállított két olyan udvari tisztséget, amelyet a nagy forradalom törölt el. Az egyik volt a király udvari poétájának, a másik pedig a királynak szánt élczek (bonmots) főregisztrátorának állása. Chazet ur volt a poéta, akit egyuttal a gárda költője címmel is kitüntetett a király s hogy gond nélkül áldozhasson a muzsának, hatezer frank évi fizetést rendelt neki. A bonmók mesterének, Pezay urnak, nyolczezer frank volt a jövedelme; de nagyon meg kellett érte dolgoznia, mert X. Károly maga is elmés ember volt. Bármily bőven fakadt is Pezay elméjéből a tréfás ötlet, gunyos szó és jóízű mondás: a királynak mindez kevés volt s a bonmó-mester az év végén segítőtársakat keresett, hogy ezek nehéz feladatát megkönnyítsék. Híres írók csoportja gyűjtögette Pezay számára az elmés mondásokat — de nem ingyen. A nyolczezer frank mások honorálására kellett s bár Pezay nagy bölcsen idegen pávatollakkal is ékeskedett, a dicsőséget pénz nélkül unni kezdte s mint más mesterember: fizetésjavítást kért.

X. Károly méltányolta a munkát s csakhamar tizen-hatezer frankra emelte föl Pezay fizetését. Az 1830-iki juliusi forradalom a Bourbonokat megfosztotta a tróntól, s véle hivatalát vesztette az udvari költő és az elmés mondások mestere is.

A vörös orr ellen. Nem szerencse, ha az embernek piros az orra. A szépséget sem emeli és ezenkívül abba a gyanuba keveri az embert, hogy sok jót nyelt, annak a tüze izzik az orra hegyén. Innen a régi recept, hogy akinek vörös az orra, Igyék addig, amíg — kék lesz. Pedig az orr kellemetlen biborának nem mindig az ital az oka. Bornemissza emberen is megeshetik ez a kellemetlenség, nőn is, a ki a szagát se állhatja semmiféle szesznek. Az orvosságát régóta keresik a doktorok,

máig se tudták megtalálni. Bruck doktor a Semaine Medicale czimű orvosi folyóiratba cikket irt erről a betegségről. A baj kétféle lehet: állandó és időleges. Olyan medicinát, a mely az állandó piros orr vörösségét eltüntetné, vagy csak enyhítné is, ő se tud, de az ellen a pirosság ellen, a mely időként festi meg az orr bőrét, talált hasznos orvosságot. Ez az orvosság — a benzín. A mint a pirosság mutatkozik, egyszerűen benzínbe mártott vattával vagy gézzel kell az orrot borogatni és a vörösség csakhamar elmúlik. Ártó hatása ennek a borogatásnak egy szikra sincs, csak arra kell vigyázni, hogy a bőrön, mikor borogatják, seb vagy karcoccolás ne legyen.

SZÉPIRODALMI RÉSZ.

A csőd.

— Elbeszélés. —

Midőn a munkások reggel beléptek a gyárba, az hideg volt, mintha a vég szomorú árnya lebegne felette. A nagy terem egyik sarkában sötétben és némán meredt égnék a nagy gép mozdulatlan kerékeivel, acél karjaival, és ebből a mozdulatlan, élettelen óriásból, melynek zakatolása eddig életet lehelt az egész házba, mint egy nagy munkában lévő óriás szívverése, mély melancholia árad szerte.

A gyár ura kinyitja irodája ajtaját.

— Fiaim, ma nincs munka. Nem jön semmi rendelés, a régiéket mind visszavonták, az áru a nyakamba szárad. Ez a december, amelyre számítottam, a főüzletek ideje, tönkretesz. Be kell szüntetni a munkát.

És amint szeme a munkásokra esik, kik el-sápadva, a holnapi inségnek rémképétől gyötrötten tekintenek egymásra, hangja ellágyul.

— Nem vagyok önző, esküszöm... Az én helyzetem ép oly rettenetes, még rettenetesebb tán. Nyolcz nap alatt ötvenezer frankot vesztettem el, be kell szüntetnem a munkát, hogy még mélyebb örvény elé ne kerüljek, a tizenötödikén esedékes fizetésekre nincs egy krajczárom se. Látják, hogy én úgy beszélek, mint barát a baráttal. Holnapután itt lesznek már a végrehajtók. Pedig, ugy-e, nem a mi hibánk volt? Mi küzdöttünk az utolsó perczig. Szerettem volna magukat e rossz percztől megkímélni, — de nem bírom, tönkre vagyok téve, nem adhatok többé kenyeret.

És ő kezét nyújtja a munkásoknak, kik sorra szoritják meg hallgatagon a feljük nyújtott jobbot. Aztán megállnak néhány perczig és ökölbe szoritott kezekkel tekintenek a földön heverő, feleslegessé vált szerszámaikra. Máskor ily időtájban a ráspolyok sikongtak, a kalapácsok verték hozzá az ütemet és mindez most hallgat a csőd hamva alatt. A csőd — az annyit jelent, hogy jövő héten husz-harmincz család éhezik.

A munkásnök szeme könybe lábad. A férfiak erősebbnek akarnak látszani, hősködnék és egyre biztatják önmagukat és egymást, hogy az ember nem hal éhen Párisban.

Aztán, midőn a gyár ura távozik, a nagy csapás sulya alatt roskadozva, amely tán nagyobb még, semmint bevallja, akkor összeszorult torokkal, der-

medt szívvel hagyják el egyenként a gyárat, mintha halotti szobából távoznának. A munka, az a nagy néma gép, melynek vasa ott feketél az árnyban, az az ő halottjuk.

II.

Kinn bolyong a gyári munkás az utcán, Nyolcz nap óta járja a várost, hogy munkát kapjon, ajtóról-ajtóra ajánlotta fel a karjait, egész erős izmos testét bárminő kemény, undorító, öldöklő munkára. Zárt ajtókra lelt mindenütt.

Aztán kinalgatta a munkáját fele áron. Egy ajtó se nyílt. A nagy krach — a krach, az a pinczelakások halálharangja.

A hét leteltével mindennek vége. Üres kezekkel tér vissza. Hideg zápor hull, Páris ez este oly komor a maga sárköntösében. A munkás a szakadó záporban ballag előre, nem érzi a zuhogó esőt, csak a gyomrában korgó éhséget, időnként meg-megáll, hogy késleltesse hazaérkezését.

Odatámaszkodik a Szajna egy gátoszlopához, a megdagadt hullámok zajongva hömpölyögnek tova és fehér habba porzanak szét a hid pillérein. Előrehajol, az óriási áradat zugva hullámszik el mellette és vad, csábító zugással hivatgatja. De aztán fel-eszmél, nem, ez gyávaság volna és tovább megy.

Az eső elállt. A villanyfény szikrákat csal ki az ékszerészek kirakataiból. Ha bezuzna egy ablakot, évekre elegendő kenyérre tehetne szert egy mozdulattal. A szállodák éttermeiben felgyulnak a lámpák és a fehér függönyök mögött lakomázó emberek lát. Visszafordul, végig megy újra a hentesboltok, a cukrárszok, a vendéglők előtt, ezen az egész csábító Párison keresztül, mely az étkezés órájában kinalkozik az éhezőknek.

Ma reggel siró lánykájának és bus nejének kenyeret ígért estére. Nem mert hazamenni és megmondani nekik, hogy hazudott. Utközben azon töprenkedik, hogy hogyan lépjen be, mit mondjon nekik, hogy türelemre bírja őket. De hát nem lehetnek tovább kenyér nélkül. Ő, mint férfi, még tán kibírja, de az asszony, meg a gyermek nagyon véznak.

Egy perczig az a gondolata támad, hogy koldulni fog. De valahányszor egy uriember vagy egy delnő megy el mellette, és ő ki akarja nyújtani a kezét, karja megmerevedik, toroka elszorul és ő mozdulatlanul áll meg úgy, hogy az előkelő járókelők

hátrafordulnak és megvető pillantással nézik a részegét.

III.

Az asszony ezalatt lement a kapualjba, magára hagyva az elszenderedett kisdedit. Szegényke nagyon sovány és sápadt, vékony kretonruha fedi vézna testét és ő dideregve jár fel és alá a szűk utcában.

Nincs már otthon semmi holmija; ami volt, azt mind elvitte a zálogházba. Nyolcz napi munkaszünet kiüríti a szegényes házat, derékaljának utolsó marék töltelékét eladta a zsidóknak, most már csak a szövete van meg, azt az ablakra akasztotta, hogy szél be ne hatolhasson, mert a gyermek köhög.

Ő is munkát volt keresni, de a nőkre még sulyosabban nehezedik az általános üzletpangás átka. Szomszédságában is van egy ilyen szerencsétlen, ki egész éjjel zokogott. Egy másik belehalt, egy harmadik eltűnt.

Neki, szerencsére, jó férje van, aki nem iszákos és ha a holt-idény nem fosztotta volna meg őket amugy is minden megtakarított fillértől, jó módban lennének. De a hitelük is ki van merítve, már a péknek, a zöldséges kofának, a szatócsnak is adósok, és az asszony nem is mer a boltok mellett elmenni. Délután a nővérénél volt, hogy ott husz soust kikölesönözzön, de ott is oly nagy nyomort látott, hogy szó nélkül megeredtek a könnyei s így sirtak együtt egy darabig. Midőn elment, megígérte, hogy hoz nekik egy kis kenyeret, ha a férje hoz egy kis pénzt.

A férj nem jön haza. Az eső zuhog.

A szegény asszony a kapualjba menekül, nagy cseppek esnek a fejére, finom permeteg áztatja a vékony ruháját. Időről-időre erőt vesz rajta a türelmetlenség, a záporral daczolva lemegy az utca sarkáig, vajjon nem látja-e jönni azt, akit oly lázasan vár. És midőn visszakerül, át van ázva, tenyerével törülgeti le vizes haját és vár tovább.

A járókelők jövése-menése ide-oda lökdösi. Összehúzódik, hogy senkinek útjában ne legyen. A férfiak arczába vigyorognak, néha egy forró lehelet egész közel érinti a nyakát. Ugy érzi, mintha az egész város a maga sarával, fényével és zajával rászakadna. Ő éhes, ő most mindenkié. Szemben vele van egy pék s alvó gyermeke jut az eszébe.

Végre megpillantja a férjét, ki lassan sompolyog el a házak mellett. Odarohan hozzá:

— Nos? suttogja.

A férj felelet helyett lecsüggeszti a fejét. És az asszony halotthalványan halad fel a lépcsőn.

IV.

A kicsike nem alszik ám. Felébredt s az asztalon végsőt lobbanó mécs világára tekintve, gon-

dolkodik. És valami kinos, rettenetes gondolat villan át a hét éves, hervadt arczu gyermek korán érett arczán.

A fekhelyül szolgáló láda szélén ül. Meztelen lábai reszketnek és beteges babakezecskei görcsösen szoritják össze a mellén takaróját. Gondolkodik.

Játéka nem volt soha. Iskolába nem mehet, mert nincs czipője. Emlékszik rá, hogy kicsi korában az édes anyja néha kivezette a napra. De az rég volt. Azóta kiköltözködtek és azóta úgy tetszik neki, hogy hideg lehelet járja át a házat. Azóta mindig éhes.

És ő bebocsátkozik egy mély kérdésbe, amelyet nem tud megoldani. Hát mindenki éhes? Hisz ő is iparkodott hozzá szokni, de nem tud. Azt gondolja magában, hogy az azért van, mert ő még kicsike, a nagyok hozzá tudnak szokni. Az édes anyja bizonyosan tudja azt, hogy mindenki éhes s csak titkolják azt a gyermekek előtt. Ha merné megkérdezni tőle, hogy ugyan ki hozza az embereket a világra, hogy itt éhezzenek?

Aztán itt náluk minden olyan olyan csúf. A rozoga butor, a pusztá falak, a pinczék és padlások egész fájdalmas nyomora. És úgy tűnik fel neki, mintha álmában látott volna meleg szobákat, fényes butorokkal, és ő behunyja a szemét, hogy újra álmodjék. A hunytt pillákon átszűrődő sugarak nagy aranyfelleggé szövődnek és oda belevágyódnak. De a zugó szélvész besüvölt az ablakon és a hideg léghuzam úgy átjárja, hogy újra elfogja a köhögési roham.

Szeme könybe lábad.

Máskor félt, ha egyedül volt, most, nem tudja hogy miért, mindegy az neki. Minthogy tegnap este óta nem ettek, azt hiszi, hogy az édes anyja lement a kenyérért. És ez a gondolat szórakoztatja. Majd apró darabkákra fogja elvagdálni a kenyerét, és lassan, egyenként fogja megenni. Játsszani fog a kenyérével.

Az anya visszajött, az apa beteszi az ajtót. A kicsike meglepetten tekint mindkettőjük kezére. És minthogy semmit nem szólnak, egy kis vártatva éneklő hangon rebegi:

— Éhes vagyok — éhes vagyok.

Az apa egy szögletbe hanyatlik és arczát ökleibe temetve gubbaszt, tompa zokogástól megreszketve. Az anya elfojtja a könnyeit és lefekteti a gyermeket. Mindent rárag, amit csak talál és biztatja, hogy legyen jó gyerek és aludjék. De a gyerek, kinek fogai vaczognak a nagy hidegben, nagy merészségre vetemedik.

Anyja nyaka köré fűzi vézna karjait és hal-
kan suttogja:

— Mama, miért vagyunk mi éhesek?

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító Temesváron

Mag-, növény-, rózsá-, fák- stb. nagytenyészet.

(Tenyésztőterület: 62 hold = 73 hektár.)

Magvaktól és virághagymáktól a legjobbat.

A legnemesebb gyümölcs-, dísz- és sorfákat.

A legszebb fenyőféléket és cserjéket.

Képletekkel bőven ellátott leiró katalógusok ingyen.

Postaszállítmányok magvakkal 5 kor. felül bérmentve.

Minden egyes szállítványhoz „Mühle tanácsadója a kertmiveltetésben”, a legjobb kertészeti kézikönyv ingyen mellékeltek.

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyeresé-
részesedés.

„Dordrecht” ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873. évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi
dekretummal.

Részvénytőke 4,000.000 korona.

Magyarországi fiók :

Budapest, V., Marokkói-utca 3.

Igazgató :

Robitsek Henrik Ferencz.

A „Dordrecht“ az egyedüli társaság,
mely törvényesen kötelezte magát,
hogy
magyarországi üzletének díjtartalékait
magyar értékekben helyezi el.

REFERENCZIÁK :

Magyar általános hitelbank,
Pesti magy. kereskedelmi bank
Budapesten.

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.